

İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Algı Ve Gözlemler

(The Perception and Observation Regarding to the Primary School Teachers' Classroom Management Skills)

Doç.Dr. Münevver YALÇINKAYA*

Dr. Yılmaz TONBUL**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin kendi sınıf yönetim becerilerine ilişkin algıları ile aday öğretmen, ilköğretim okulu yöneticisi ve deneticilerinin gözlemlerini karşılaştırmak ve ortaya çıkan bulgular ışığında öneriler geliştirmektir. Araştırma örneklemini; 103 sınıf öğretmeni, 47 ilköğretim okul yöneticisi, ve 38 deneticisi ile 120 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada, Delson (1982) tarafından geliştirilen “*Sınıf Yönetimi Becerileri*” ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri t, F ve Scheffe testleri ile analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, sınıf yönetim becerilerinin uygulanma düzeyine ilişkin öğretmen algılarının cinsiyet ve sınıf mevcudu değişkenine göre farklılık gösterdiğini; aday öğretmen gözlemlerinin ise sınıf mevcudu ve okulun bulunduğu sosyo-ekonomik çevre değişkenine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Sınıf yönetim becerilerine ilişkin öğretmen algıları, ilköğretim okulu yöneticileri ile farklılık göstermemekte, aday öğretmen ve deneticiler ile farklılık göstermektedir. Sınıf yönetimi becerilerinin alt boyutlarından olan “zamanı verimli kullanma” ve “öğrenci katılımı”, tüm gruplar tarafından en düşük düzeyde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: sınıf yönetim becerileri, sınıf öğretmenleri, aday öğretmenler, ilköğretim okulu yöneticileri ve deneticileri.

ABSTRACT

The purpose of this study is to compare the perceptions of the primary school teachers' regarding to their own classroom management skills and the observations of the intern teachers, principals and supervisors and to develop suggestions according to the findings. The study sample consisted of 103 primary school teachers, 47 principals, 38 supervisors and 120 intern teachers. A “*Classroom Management Skills*” scale developed by Delson (1982) were administered to the sample. The data were analyzed by t, F and Scheffe tests. The results of the study revealed that there was statistical significance on teachers' perception among the sex, the number of the students variations; the intern teachers observations shows statistical significance by the number of the students and socio-economic status of the school environment. The perception of the teachers regarding to their classroom management skills indicated no significance differences between principals but shows significance differences between intern teachers and supervisors. “Effective time management” and “Student involvement” which are the sub dimensions of the classroom management skills, are evaluated as bottom level.

Key Words: Classroom management skills, primary school teacher, intern teacher, principal and supervisors.

* E.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.e-posta: yalcinkaya@bornova.ege.edu.tr

** E.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü e-posta: tonbul@bornova.ege.edu.tr

GİRİŞ

Ülkemizin gereksinimi olan nitelikli insan gücünü yetiştirme sorumluluğu olan öğretmenlerin daha verimli olmaları konusunda, onların sınıf yönetimi becerilerini geliştirmelerinin önemli olduğuna ilişkin çalışmaların gittikçe önem kazandığı görülmektedir.

Yükseköğretim kurulu Yürütme Kurulunun 4.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararında da belirtildiği gibi öğretmenlik, bilmenin ötesinde, öğretmeyi, öğrenciyi bir bütün olarak anlamayı ve öğrenmeye motive etmeyi gerektiren oldukça karmaşık bir uzmanlıktır (Jenkins, 1998).

Sınıf, eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği sosyal bir sistemdir. Sınıf öğrencilerle yüz yüze olunan bir yerdir. Sınıfın içinde öğretmen, öğrenci, program ve kaynaklar yer alır. Bu nedenle sınıfın organizasyonu ve yönetimi öğretmenin sorumluluk alanı içinde olmaktadır. Sınıftaki kaynakların, insanların ve zamanın yönetilmesi dikkat ve önem isteyen bir durumdur. Bir anlamda eğitim yönetiminin kalitesi sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır denebilir. Glasser (1995)'e göre okullardaki öğretimin kalitesi ancak öğrenciler kaliteli çalışmalar yapacak biçimde yönlendirilirse artırılabilir. Brophy ve Good (1986), öğretmen etkililiğine ilişkin yapılan çoğu araştırmada öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerini, öğretimin başarısını belirlemede önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır

Bu bilgiler doğrultusunda öğretmenin öğretmenlik meslek bilgisi ile ilgili iki temel yeterlik alanından söz etmek gerekmektedir. Bunlardan birincisi öğretim yöntemlerine ilişkin yeterlikleri, ikincisi ise sınıf yönetimi ile ilgili yeterlikleridir (Arı ve Saban, 2000).

Sınıf yönetimi, eğitim yönetimi sıradizininin ilk ve temel basamağıdır. Dewey (Mc.Namara, 1994)'e göre sınıf öğretmenlerinin mesleklerini icra edebilmeleri için öğretmenlerin eğitimsel

değerleri ile sınıf yönetimi tekniklerini uygulayabilme düzeylerine bağlıdır. Bu iki yön birbirinden ayrılmaz.. Harris (Başar, 1994), etkili eğitim değişkenleri arasında en çok önemli görülenlerin, sınıf yönetimine ilişkin özellikler olduğunu belirtmektedir.

Etkili bir sınıf yönetimi, sınıf ortamının fiziksel düzeni, plan-program etkinlikleri, sınıfta kuralların belirlenmesi, geliştirilmesi, öğretmenin liderlik özellikleri, iletişim ve sunum becerisi, motivasyon yönetimi, sınıf içinde zaman kullanımı, sınıf organizasyonu ve etkili bir öğretim ortamı için olumlu bir sınıf iklimi oluşturma gibi çok geniş bilgi ve beceri alanını kapsamaktadır (Başar,1994; Arı ve Saban, 2000;Gürsel ve arkadaşları, 2002).

Sınıf yönetimine ilişkin etkinlikler, öğrencileri kontrolden çok, eğitimin kalite ve sürekliliğini sağlamaya yönelik olmalıdır (Brophy, 1988.). İyi bir sınıf yönetimi iyi bir öğretime bağımlıdır. Bu anlamda sınıf yönetimi araç, kaliteli bir eğitim ise amaç olmaktadır.

Sınıf yönetimi etkinliklerinin önemli bir boyutunu sınıf ortamı oluşturmaktadır. Sınıftaki öğrencilerin kişilik özellikleri, okula ve derslere yönelik tutumları, ders çalışma ve dinleme alışkanlıkları, kültürel birikimleri, öğrenciler arasındaki ilişkiler, sınıfın fiziksel koşulları ve öğretmen-öğrenci etkileşimi bir bütün olarak sınıf ortamını oluşturur (Labelle, 2000).

Sınıf ortamı hem öğretmenin sınıf-içi davranışlarını hem de öğrencilerin akademik başarılarını ve okulla ilgili duyuşsal özelliklerini etkiler (Erden,1998). Öğrenci başarısının değişkenlerinden biri, belki başlıcası sınıf yönetimidir. Araştırmalar öğrenci özelliklerindeki farklar kadar, sınıfın yapı ve yönetimindeki farkların da başarının belirleyicisi olduğunu göstermiştir (Jones ve Jones, 1995). Öğretime etkili bir sınıf yönetiminin düzenlenmesinde ve yürütülmesinde çok büyük sorumluluklar düşer. Öğrencilerin ilgi, beklenti ve gereksinimlerini tanımak, etkili bir sınıf yönetimi için gereklidir. Son yıllarda,

eğitim çalışmalarının önemli bir amacı da, öğretmenlerin etkili bir sınıf yönetimi becerisi kazanmalarına yardımcı olmaktır.

Genel sınıf düzenini sağlamak büyük bir çaba gerektirir. Bunun için de ders sunumu, öğretmen-öğrenci iletişimi, sınıf kurallarının belirlenmesi, uygulanması ve yaptırımını gibi konulara dikkat edilmesi gerekmektedir (Aydın, 1998). Ancak, etkili bir sınıf yönetimi için, katılımcı ve demokratik sınıf ortamlarının oluşturulması, öğrenci - merkezli bir öğrenme ve öğretme sürecinin uygulanması gerekmektedir (McNamara, 1994). Öğretimle ilgili yapılan çalışmalarda, öğrencinin öğrenme sürecine etkin katılımın öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğine ilişkin bulgular elde edilmiştir (Lemlech, 1988).

Öğrencilerin derse katılımı, öğretmenin olumlu bir sınıf ortamı yaratması ve öğrencilerle kurulan etkileşimle gerçekleşebilmektedir. Öğretmen ile öğrenci arasında karşılıklı güven ve saygıya dayalı etkileşim, öğrencilerin derse katılımını teşvik etmektedir (Akyol, 2000). Yapılan araştırmalarda öğretmen öğrencileriyle olumlu ilişki yarattığı zaman, öğrencilerin daha girişimci oldukları, problemleri çözmek için daha çok çaba gösterdikleri ortaya konmuştur (Ünal, 1991).

Başar (1994)'a göre, öğretmenlere, öğrencileri tanıma, ders aracı kullanma, sınıfta duracağı yeri seçebilme, öğrencilerle iletişim, istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme ve bu davranışlar oluştuğunda uygun tepki gösterebilme, sınıftaki her şeyden sürekli haberdar olabilme konularında kendilerini geliştirebilme fırsatı verilmelidir.

Turanlı ve Yıldırım (2000)'da yaptıkları araştırma sonucunda öğretmenlerin farklı yapıdaki sınıfların başarılı bir şekilde yönetebilmek için gerekli bilgi ve deneyime, beceriye sahip olmalarının gerekliliğini vurgulayarak, iyi bir sınıf düzeni-yönetimi sağlandıktan sonra akademik başarıya ulaşmanın daha kolay olacağını belirtmektedirler. Ayrıca

araştırmacılar, akademik başarının çok ön plana alındığı günümüzde, öğretmenlerin, uygun bir sınıf ortamı yaratmak için gereken zamanı ayırmaktan çekindiklerini de belirtmektedirler.

Bunun yanında bazı araştırma bulgularına göre öğretmenlerin, öğrencilerin duygusal tepkilerini dikkate alma, empati geliştirme ve katılımı teşvik eden öğretim stratejilerini geliştirmede yetersiz kaldıkları görülmüştür (Paykoç, 1997). Bu doğrultuda yapılan bazı araştırma bulgularına göre (Mahiroğlu, 1996; Öztürk, 2000) öğretmenler, öğretmen-öğrenci etkileşimi konusunda kendilerini orta düzeyde gördüklerini ve yüksek performans gösteremediklerini belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi öğretmenlerin sınıf yönetiminde kullandıkları stratejileri ve etkileşimi etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Okulun içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve kültürel çevre, okulun olanakları, öğretim kademeleri, sınıf sayısı, yaş ve kişilik gibi öğrenci özellikleri, öğretmenlerin kişilik özellikleri, cinsiyetleri, almış oldukları eğitimleri, branşları, eğitime ve disipline yönelik inançları ve deneyimleri bu faktörler arasında yer almaktadır (Ebeling, 2001). Bu konuda İpek (1999)'in yaptığı bir araştırmada resmi ve özel liselerdeki öğretmenlerin kendilerini demokratik bulurken, öğrencilerin öğretmenlerini otokratik gördükleri belirlenmiştir. Yine Öztürk (2000)'ün yapmış olduğu araştırma bulgularında da otokratik ya da demokratik öğretmen tipinin sınıf içi etkileşim davranışlarındaki değişimi yordayabildiği belirlenmiştir.

Görüldüğü gibi, öğretmenlerin eğilimleri ile, öğrencilerin gelişimsel düzeyleri uyumadığı zaman zorluklar yaşanmaktadır. Bu nedenle öğretmenler kendi eğilimlerini tanımalı ve eğilimleri ile öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçları arasında bir eşleşme sağlamalıdır. Çeşitli faktörlerin yanı sıra öğretmenlerin sınıf yönetimi stratejilerine yönelik kararlarını etkileyen çok sayıda model vardır (Aksoy, 2001).

Öğretmenlerin bu modelleri ve dayandıkları felsefi temelleri bilmelerinde de yarar görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin becerileri üzerinde yapılan araştırma sonuçları, sınıf yönetiminin, öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu, bunun için öğretmen, öğrenci, yönetici ve denetici görüşlerine başvurulması gerektiğini ortaya koymaktadır (Ök ve arkadaşları, 2000). Söz konusu gereksinimden hareketle ele alınan bu çalışmanın, öğretmen yetiştiren kurumlara, programcılara ve etkili eğitim gibi konuları ele alan araştırmacılara katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin kendi algılarının ne olduğu ile yönetici, denetici ve aday öğretmenlerin gözlemleri arasında bir fark olup olmadığını çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmaktır. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Problem Cümlesi

Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin kendi algıları, çeşitli değişkenler ile yönetici, denetici ve aday öğretmenlerin gözlemlerine göre önemli farklılık göstermekte midir?

Alt Problemler

1. Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin kendi algıları ve aday öğretmenlerin gözlemleri, bu sınıf öğretmenlerinin; a) cinsiyetlerine b) mesleki kıdemlerine c) mezun oldukları okullara d) sınıf yönetimi ile ilgili bir hizmet içi eğitim etkinliğine katılma durumlarına e) sınıf mevcuduna f) çalışılan okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik çevre düzeyine ilişkin algılarına göre önemli farklılık göstermekte midir?

2. Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin algıları, aday öğretmen, yönetici ve deneticilerin gözlemlerine göre ölçeğin tümünde ve alt boyutları arasında önemli farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırma evreninde İzmirdeki eğitim fakülteleri, ilköğretim okulları, İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü yer almaktadır.

Araştırma örnekleme, Ege ve Dokuz Eylül Üniversitelerinin Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği lisans programına kayıtlı öğretmen adayları öğrenciler, uygulama okullarındaki öğretmenler ve yöneticiler ile İzmir ili ilköğretim deneticilerinden oluşturulmuştur.

Araştırma örnekleminde; 103 sınıf öğretmeni, 47 ilköğretim okul yöneticisi, ve 38 deneticisi ile 120 öğretmen adayları yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Delson (1982) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları araştırmacılar tarafından yapılan "Sınıf Yönetimi Becerileri" ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin alpha güvenilirlik katsayısı .88'dir. Ölçekte, "fiziki koşullar", "zamanı verimli kullanma", "sunum", "sınıf katılımı", "soru sorma", ve "psikolojik etkenler" adı altında yer alan altı alt boyutta 25 soru vardır. Ölçme aracındaki puanlama aralığı şöyledir: 0-0,79 gözlenmedi; 0,80-1,59 zayıf; 1,60-2,39 orta; 2,40-3,19 iyi; 3,20-4,0 çok iyi. Katılımcılara ayrıca araştırmacılar tarafından geliştirilen bir Kişisel Bilgi Formu da uygulanmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın verileri, SPSS paket programından yararlanılarak araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde yüzde, aritmetik ortalama, tek yönlü varyans analizi, t ve Scheffe

teknikleri uygulanmıştır. Önem düzeyi .05 ve .01 olarak alınmıştır

BULGULAR VE YORUMLAR

Birinci Alt problem

“Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin kendi algıları ve aday öğretmenlerin gözlemleri demografik değişkenler bakımından önemli farklılık göstermekte midir?” biçiminde idi. Aşağıda birinci alt probleme ilişkin bazı değişkenleri (cinsiyet ve hizmet içi eğitim) sınamak için t testi, bazıları için ise (kıdem, bitirilen okul, sınıf mevcudu ve sosyo-ekonomik çevre) F testi yapılmıştır.

Birinci alt probleme ilişkin bulguların tümü Tablo 1’de verilmektedir. Tablo 1 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin kendi sınıf yönetim becerilerine ilişkin algı düzeylerinin iyi ($\bar{X}=3.18$), aday öğretmenlerin gözlem sonuçlarının ise orta ($\bar{X}=2.38$) düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen algılarına göre kendilerinin sınıf yönetim becerileri *cinsiyet* ve *Sınıf Mevcudu* değişkenlerine göre $P<0.05$ ($Sd=102$) düzeyinde önemli farklılık gösterdiği görülmektedir.

Kadın öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin algıları ($\bar{X}=3.19$), erkek öğretmenlere ($\bar{X}=2.9$) göre daha yüksek bulunmuştur.

Bu bulgular Öztürk (2000)’ün araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Öztürk (2000)’ün araştırma bulgularına göre, sınıf içi etkileşim becerilerini yerine getirmede bayan öğretmenler, erkek öğretmenlere göre kendilerini daha başarılı bulmuşlardır. Aday öğretmenlerin gözlem sonuçlarına bakıldığında ise, cinsiyet değişkenine ilişkin önemli bir fark bulunmamıştır. Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre dağılımı incelendiğinde, kadın öğretmenlerin (%65) daha ağırlıklı temsil edildiği anlaşılmaktadır. Bu bulgu toplumumuzda, sınıf öğretmenliğinin daha çok kadın mesleği olduğuna ilişkin yaygın bir kanıyı doğrulamaktadır denilebilir.

Bundan dolayı bayan öğretmenlerin, kendilerini ideale daha yakın algıladıkları söylenebilir.

Tablo 1 incelendiğinde *sınıf mevcudu* 25-30 ($\bar{X}=3.40$) ve 30-35 ($\bar{X}=3.21$) arasında bulunan öğretmenlerin kendi sınıf yönetimi becerilerine ilişkin algı düzeyleri ile sınıf mevcutları 35 ve üzerinde bulunan öğretmenlerin algı düzeylerine göre önemli farklılık göstermektedir. Bu farklılığın, ortalamalar dikkate alındığında, sınıf mevcudu az olan öğretmenlerin lehine olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak ideal sınıf sayısının 20-25 arasında olduğu ve bu sayının öğrenme verimliliğinde etkili olduğu araştırmalar tarafından kanıtlanmıştır (Öztürk, 2002).

Bu bulgulara göre sınıf mevcutları, öğretmenin, öğrencileri tanınmasında, tüm öğrencilerin derse katılımlarını sağlaması ve olumlu bir sınıf ortamı yaratmasında önemli bir etkidir denilebilir.

Aday öğretmenlerin gözlemlerine göre, öğretmenlerin sınıf yönetim becerileri, sınıf öğretmenlerinin, *sınıf mevcutlarına* ve *okulun bulunduğu çevre düzeyi* değişkenlerine göre $P<0.05$ ($Sd=119$) düzeyinde, önemli farklılık göstermektedir. Ortalamalar dikkate alındığında, ortaya çıkan farkın kaynağının 25-30 ($\bar{X}=3.29$) ve 30-35 ($\bar{X}=3.11$) öğrenci mevcutlu sınıflarda görevli öğretmenler ile, 35 ve üzerinde bir öğrenci mevcudu bulunan sınıf öğretmenleri ($\bar{X}=2.6$) arasında olduğu görülmektedir.

Bu bulgular, öğretmenlerin kendilerine ilişkin algıları ile benzerlik göstermektedir. Sınıf mevcudu arttıkça, “Sınıf Yönetim Becerileri Değerlendirme Ölçeğindeki” ölçütlerin sınıf içi uygulamalarda gözlenme düzeyi düşmektedir.

Öğretmen öğrenci etkileşimi sınıf yönetiminin odağındadır (Allen, 1986). Böylesi bir etkileşim, öğretmenin tüm öğrencileri tanınmasını, öğrenme içeriklerini ve sürelerini öğrenci gereksinimlerine uyarlayabilmesini gerektirmektedir.

Bu bağlamda bazı araştırmacılara göre, öğretimle ilgili yapılan çalışmalarda etkin

katılımın öğrenmeyi olumlu yönde Turanlı ve Yıldırım, 2000). etkilediği görülmektedir (Bronson, 2001;

Tablo 1 Öğretmen Algıları Ve Aday Öğretmenlerin Gözlem Sonuçlarının Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Görev	Demografik Değişkenler		n	x	ss	Sd	-t Testi	F Testi	Önem Denetimi
Öğretmen	Cinsiyet	Kadın	73	3.32	.41	101	3.17	-	P=0.02*
		Erkek	30	3.03	.30				
	Kıdem	1-5	13	3.07	.35	102		2.32	P=.06
		6-10	26	3.11	.43				
		11-15	27	3.26	.38				
		16-20	25	3.28	.31				
		20 ve üstü	12	3.19	.36				
	Bitirilen Okul	Eğtm .Enst.	43	3.13	.29	102		4.34	P=.06
		Eğtm. Fak.	35	3.25	.42				
		Diğer Fak.	25	3.11	.33				
	Hizmet İçi Eğitim	Evet	45	3.15	.47	101	1.19	-	P=.34
		Hayır	58	3.20	.29				
	Sınıf Mevcudu	25-30	12	3.40	.27	102		.794	P=.04*
		30-35	23	3.21	.24				
35-40		36	3.11	.36					
40-45		28	3.05	.47					
45 üstü		4	3.01	.38					
Sos-Ekon. Çevre	Düşük	47	3.20	.414	102		7.15	P=.32.	
	Orta	36	3.25	.303					
Çevre	Yüksek	20	3.14	.463					
	Toplam		103	3.18	.38				
Aday Öğretmen	Cinsiyet	Kadın	78	2.36	.47	118	-1,23		P=.22
		Erkek	42	2.41	.49				
	Kıdem.	1-5	5	2.29	.30	119		1.91	P=.943
		6-10	15	2.44	.17				
		11-15	38	2.43	.40				
		16-20	48	2.41	.47				
		20 ve üstü	14	2.43	.43				
	Bitirilen okul	Öğret.Ok.	9	2.52	.26	119		2.14	P=.098
		Eğtm. Enst.	56	2.35	.51				
		Eğtm. Fak.	39	2.50	.38				
	Hizmet İçi Eğ	Diğer Fak.	10	2.42	.23				
		Evet	54	2.43	.42	118	3.46		P=.06
	Hayır	Hayır	64	2.29	.32				
		Sınıf Mevcudu	25-30	12	3.01	.48	119		1.70
30-35	23		2.71	.44					
35-40	36		2.22	.37					
40-45	28		2.13	.39					
45 üstü	4		1.85	.34					
Sos-Ekon. Çevre	Düşük	49	2.24	.37	119		7.51	.001**	
	Orta	43	2.45	.39					
Yüksek	Yüksek	28	2.43	.29					
	Toplam		120	2.38	.38				

* P<0.05; ** P<0.01

Buna göre, sınıf mevcutlarının sınıf ortamının değişik öğrenme yöntemlerinin uygulanmasını sağlayacak biçimde düzenlenmesinde, çeşitli etkinliklerin ders süresine dengeli dağılımında, öğrencilerin öğrenme süreçlerine etkin katılımında, önemli bir etken olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 1 incelendiğinde aday öğretmen gözlemlerine göre okulun bulunduğu *sosyo-ekonomik çevre düzeyi* değişkeninde ortaya çıkan farkın kaynağının, yüksek ($\bar{X}=2.81$) ve orta ($\bar{X}=2.75$) düzeyde bir sosyo-ekonomik çevrede bulunan okullarda çalışan öğretmenler ile, düşük düzey ($\bar{X}=2.54$) arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bulgular, öğretmen algıları ile karışıklık oluşturmaktadır. Aday öğretmen gözlem sonuçlarının bu biçimde çıkmasında, yüksek bir sosyo-ekonomik çevre düzeyine sahip okullarda çalışan öğretmenlere dönük beklenti düzeyinin (veli, öğrenci, okul yönetimi, çevre, ilçe milli eğitim yöneticileri ve deneticiler) daha yüksek olması etkili olmuş olabilir. Bu okullarda çalışan öğretmenler, iç ve dış

baskı gruplarının beklentilerini karşılamak için daha fazla çaba içerisine girmiş olabilirler. Sosyo ekonomik çevre düzeyi yüksek okulların, daha iyi olanaklara (öğretim teknolojisi, ders araç gereçlerinin çeşitliliği vb.) sahip oldukları düşünülmektedir. Bu sonuçlar okula ve öğretmene dönük beklentiler ile öğretmenin sınıf yönetim becerilerini sergileme düzeyi arasında ilişki bulunduğunu düşündürmektedir. Ancak bu konu, bu araştırma kapsamının dışında bulunmaktadır.

İkinci Alt Problem

“Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin algıları, aday öğretmen, yönetici ve deneticilerin gözlemlerine göre ölçeğin tümünde ve alt boyutları arasında önemli farklılık göstermekte midir” biçiminde idi.

Aşağıda bu alt probleme ilişkin bulgular, Tablo 2 ve Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 2 Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Kendi Algıları İle Aday Öğretmen, Yönetici Ve Deneticilerin Gözlemleri Dağılımı

Görev		Toplam	Fiziki Düzenleme	Zamanı verimli Kullanma	Sunum	Öğrenci katılımı	Soru sorma	Psikolojik Etkenler
Öğretmen	n	103	103	103	103	103	103	103
	x	3,18	2,88	2,22	2,89	3,19	3,47	3,34
	ss	,382	,454	,404	,557	,43	,456	,905
Aday Öğretm.	n	120	120	120	120	120	120	120
	x	2,38	2,55	1,76	2,47	2,31	2,78	2,38
	ss	,430	,913	1,104	,531	,618	,638	,572
Yönetici	n	47	47	47	47	47	47	47
	x	3,11	3,23	2,28	3,24	3,05	3,46	3,33
	ss	,444	,414	,426	1,201	,472	1,04	1,290
Denetici	n	38	38	38	38	38	38	38
	x	2,29	2,44	1,57	2,34	2,09	2,43	2,26
	ss	,397	,438	,353	,359	,605	,525	,841
Toplam	n	308	308	308	308	308	308	306
	x	2,74	2,78	1,96	2,74	2,66	3,04	2,82
	ss	,506	,705	,777	,711	,673	,723	,932

Tablo 2’de tüm grupların öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine

ilişkin algı ve gözlem düzeylerinin iyi ($\bar{X}=2.74$) düzeyde olduğu görülmektedir.

Grupların en düşük algı ve gözlem düzeyine “zamanı verimli kullanma” ($\bar{X}=1.96$), en üst algı ve gözlem düzeyine ise “soru sorma” ($\bar{X}=3.04$) alt boyutlarında sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin kendi sınıf yönetim becerilerine ilişkin algıları iyi ($\bar{X}=3.18$) düzeydedir. Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin en düşük algı düzeyine “zamanı verimli kullanma” ($\bar{X}=2.22$), en yüksek algı düzeyine ise “soru sorma” ($\bar{X}=3.47$) ve psikolojik etkenler” ($\bar{X}=3.34$) alt boyutlarında sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Aday öğretmenlerin, öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin gözlemleri orta düzeydedir ($\bar{X}=2.38$). Aday öğretmenler en düşük gözlem düzeyine “zamanı verimli kullanma” ($\bar{X}=1.76$) ve “öğrenci katılımı” ($\bar{X}=2.78$), en yüksek gözlem düzeyine ise “soru sorma” ($\bar{X}=3.05$) alt boyutlarında sahiptirler.

Yöneticilerin, öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin gözlemleri iyi ($\bar{X}=3.11$) düzeydedir. Yöneticiler, en düşük

gözlem düzeyine “zamanı verimli kullanma” ($\bar{X}=2.28$), en yüksek gözlem düzeyine ise “soru sorma” ($\bar{X}=3.46$) alt boyutlarında sahiptirler.

Deneticilerin, öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin gözlemleri orta ($\bar{X}=2.29$) düzeydedir. Deneticiler, en düşük gözlem düzeyine “zamanı verimli kullanma” ($\bar{X}=1.57$), en yüksek gözlem düzeyine ise “fiziki düzenleme” ($\bar{X}=2.43$) “soru sorma” ($\bar{X}=2.53$) alt boyutlarında sahiptirler.

Tablo 2’deki ortalamalara bakıldığında, öğretmen ve yöneticilerin öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerini, aday öğretmen ve deneticilere göre daha yüksek değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 3’te, grupların algı ve gözlem ortalamalarının önemli farklılık gösterip göstermediğini sınamak üzere yapılan F testi, ilgili verilerle birlikte verilmektedir.

Tablo 3 Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Kendi Algıları İle Aday Öğretmen, Yönetici Ve Deneticilerin Gözlemlerinin Ölçeğinin Tümünde Ve Alt Boyutları Arasında Varyans Analizi Sonuçları

Sınıf Yönetimi		KT	Sd	KO	F	Önem Denetimi
Becerileri ve Alt Boyutları						
Ölçeğin Tümü	GA	26,94	3	8,98	52,5	P=,000*
	Gi	51,94	304	,171		
	Toplam	78,88	307			
Fiziki Düzenleme.	GA	17,41	3	5,80	13,1	P=,000*
	Gi	135,4	304	,446		
	Toplam	152,8	307			
Zamanı verimli Kullanma	GA	10,48	3	3,49	6,07	P=,000*
	Gi	174,8	304	,575		
	Toplam	185,3	307			
Sunum	GA	185,3	307			P=,000*
	Gi	18,77	3	6,25	13,9	
	Toplam	136,4	304	,449		
Öğrenci katılımı	GA	50,56	3	16,85	57,6	P=,000*
	Gi	88,86	304	,292		
	Toplam	139,4	307			
Soru sorma	GA	30,82	3	10,27	23,9	P=,000*
	Gi	130,4	304	,429		
	Toplam	161,2	307			
Psikolojik Etkenler	GA	43,02	3	14,34	19,4	P=,000*
	Gi	222,1	302	,736		
	Toplam	265,1	305			

*P<0.01

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin kendi algıları ile aday öğretmen, yönetici ve deneticilerin gözlemleri ölçeğinin tümünde ve alt boyutları arasında P<0.01 düzeyinde önemli farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin kendi sınıf yönetimi becerilerine ilişkin algıları ile aday öğretmen, yönetici ve denetici gözlemleri arasında ortaya çıkan farkın kaynağını belirlemek üzere yapılan Scheffe anlamlılık testi sonucunda tüm alt boyutlarda bulunan farkın, öğretmenler ile aday öğretmen ve deneticiler arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin öğretmen algıları ve yönetici gözlemleri arasında önemli bir farkın çıkmaması, bu yöneticilerin okullarını ve öğretmenlerini sahiplenme,

dışarıya karşı koruma kaygısı ile hareket etmenlerinden kaynaklanıyor olabilir. Burada aday öğretmen ve deneticilerin, okullardaki olumsuzluklardan kendilerini doğrudan bağlayıcı bir durumun bulunmamasından dolayı, gözlemlerinde daha nesnel davrandıkları ileri sürülebilir.

Fiziki düzenleme alt boyutunda öğretmenler ile aday öğretmen ve deneticiler arasında ortaya çıkan fark, öğretmen merkezli bir eğitim anlayışı doğrultusunda düzenlenen sınıf ortamından kaynaklanıyor olabilir. Zira mevcut sınıf düzenlemelerinin, sınıf mevcutları da göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerle aynı ders saati içerisinde farklı etkinliklerin yürütülmesine elverişli olmadığı düşünülmektedir. Bu alt boyuta ilişkin, "Sınıftaki oturma düzenini, değişik öğrenme etkinliklerine izin verecek

biçimde düzenleme” maddesi ölçek genelinde en düşük aritmetik ortalama ile değerlendirilen ($\bar{X}=2.37$) maddelerden birisidir. Oysa başarılı bir yerleşim düzeni, sınıf içi etkileşimi ve öğretimi olumlu yönde etkilemektedir (Ök; Göde; Alkan, 2000). Öğrencilerin arka arkaya oturduğu ve birbirlerinin ensesini gördüğü oturma düzeni, öğretmen merkezli bir eğitim düzenidir. Bu oturma düzeninde öğrenciler arası etkileşim çok sınırlıdır (Öztürk, 2002). Özden (2002), bu tür oturma düzeninin bizim eğitim anlayışımızın bir yansıması olduğunu belirtir.

Sınıfın fiziksel düzenlemesinin öğrenciler için çekici olmasının, farklı öğrenme etkinliklerinin ve öğrenme yöntemlerinin etkili kullanılmasının, öğrenme sürecini olumlu etkileyeceği söylenebilir.

Zamanı Verimli Kullanmaya, ilişkin yapılan farklı çalışmalarda sınıf mevcutlarının (Öztürk, 2002), programların yoğunluğunun ve öğrencilerin öğrenilecek konuya karşı güdülenme düzeyinin (Wragg, 1993) zamanın verimli kullanılması üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Sunum alt boyutunda öğretmen algıları ile aday öğretmen ve deneticilerin gözlemleri arasında ortaya çıkan farklılık, öğretmenlerin dersin işlenişinde dersin hedeflerine bağlı olarak çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden yeterince yararlanmalarından kaynaklanıyor olabilir

Bu konuya ilişkin yapılan araştırmalar, öğrencilerin, sunumun yalın ve anlaşılır olması doğrultusunda yüksek bir beklenti düzeyi içerisinde olduklarını ortaya koymaktadır (Turanlı ve Yıldırım, 2000; Daniel, 1986). Öğrencinin öğrenme başarısı ile öğretmenin öğretim becerilerini iyi kullanması doğrudan ilişkili bulunmaktadır. Bronson (2001)’e göre. başarılı öğretmenlerin aşağıdaki öğretim becerilerini etkili kullanmaktadır; ders materyallerini önceden hazırlama, planlama yapma ve planları gelişen durumlara göre uyarlayabilme, konular

arası geçişlerde öğrencinin ilgisini çekme ve öğrenciye sık sık dönüt verme. Açık göz (1996)’e göre, sunum sırasında kullanılan öğretim yöntem ve malzemelerinin nasıl kullanıldığı, hangi hızla kullanıldığı ve bunların akışının nasıl yapıldığı, sınıf yönetimini doğrudan etkilemektedir.

Öğrenci Katılımı alt boyutunda öğretmen algıları ile aday öğretmen ve denetici gözlemleri arasında ortaya çıkan farklılık, öğrenme ve öğretim etkinliklerinde, öğretmenlerin öğrencilere göre daha etkin olmaları ile açıklanabilir.

Bazı araştırmacılara göre (Turanlı ve Yıldırım, 2000; Açık göz, 1996; Bronson 2001), öğrencilerin, etkin birer öğrenen olmalarında, onların öğrenme etkinliklerinin içerisinde doğrudan yer almasının oldukça önem taşıdığı belirtilmektedir.

Soru sormayı öğretmenlik becerileri içerisinde ele alan Perrot (Açık göz, 1996), sınıftaki öğretimin etkililiği bakımından soruların açık, anlaşılır, yönlendirici ve ön öğrenmelerle bağlantılı olması gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenler ile ve aday öğretmenler ve deneticiler arasında ortaya çıkan fark, öğretmenlerin dersi başlatma, sürdürme ve öğrenme düzeyini belirlemeye dönük sorularda, sınıfı bu etkinliklere katmada yeterince yönlendirici, açık ve anlaşılır olmadığını düşündürmektedir.

Psikolojik etkenler alt boyutuna ilişkin ortaya çıkan fark, Paykoç (1997)’un araştırma sonuçları ile benzerlikler göstermektedir: Bu duruma göre öğretmenlerin, öğrencilerin duygusal tepkilerini dikkate alma, empati geliştirme ve katılımı teşvik eden öğretim stratejilerini geliştirmede yetersiz kaldıklarını ileri sürülebilir. Bu doğrultuda Turanlı ve Yıldırım (2000)’in araştırma sonuçları da, öğrencilerin, öğretmenlerin kendilerini önemsemeleri ve arkadaşça yaklaşımlar içerisinde olmaları konusunda yüksek beklenti içerisinde olduklarını ortaya koymaktadır.

Glasser (1995), nitelikli öğretimin öğrencilerin psikolojik gereksinimlerini dikkate alması gerektiğini ileri

sürmektedir. Bunun için (Glasser, 1995), (1) sıcak ve destekleyici bir sınıf çevresi yaratılabilme, (2) bir işi iyi tamamlama duygusunu yaşatma öğrencinin kendisini iyi hissetmesini sağlama ve (3) öğrencilere yapabileceklerinin en iyisini yaptırma gibi davranışların sergilenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

- 1- Öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin kendi algı düzeyleri *cinsiyet ve sınıf mevcudu* değişkenine göre önemli farklılık göstermektedir..
- 2- Öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin kendi algı düzeyleri, *kıdem, bitirilen okul, hizmet içi eğitim durumu* ve okulun bulunduğu çevrenin *sosyo-ekonomik düzeyi* değişkenlerine göre ise önemli farklılık göstermemektedir.
- 3- Aday öğretmenlerin, öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin gözlem düzeyleri *sınıf mevcudu* ve okulun bulunduğu çevrenin *sosyo-ekonomik düzeyi* değişkenlerine göre önemli farklılık göstermektedir..
- 4- Aday öğretmenlerin, öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin gözlem düzeyleri *cinsiyet, kıdem, bitirilen okul ve hizmet içi eğitim durumu* değişkenlerine göre ise önemli farklılık göstermemektedir.
- 5- Öğretmenlerin, sınıf yönetim becerilerine ilişkin algı düzeyleri, aday öğretmen ve denetici gözlem düzeylerine göre önemli farklılık göstermektedir. Aday öğretmen ve deneticiler öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerini orta, öğretmenler ise iyi düzeyde değerlendirmişlerdir.
- 6- Öğretmenlerin, sınıf yönetim becerilerine ilişkin kendi algı düzeyleri, yöneticilerin gözlem düzeylerine göre önemli farklılık göstermemektedir.
- 7- Öğretmenlerin, sınıf yönetim becerilerine ilişkin algı düzeyleri ile

aday öğretmen ve deneticilerin gözlem düzeyleri; a) Fiziki düzenleme b) Zamanı verimli kullanma c) Sunum d) Öğrenci katılımı e) Soru sorma ve e) Psikolojik etkenler alt boyutlarına göre önemli farklılık göstermektedir. Aday öğretmen ve deneticilerin alt boyutlara ilişkin gözlem düzeyleri, öğretmen algılarına göre daha düşük bulunmuştur.

- 8- Grupların, öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin en düşük algı ve gözlem düzeyine, zamanı verimli kullanma ve öğrenci katılımı alt boyutlarında, en yüksek algı ve gözlem düzeyine ise soru sorma alt boyutunda sahip oldukları bulunmuştur.

Öneriler

A- Uygulayıcılara

1. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerine ilişkin en düşük algı ve gözlem düzeyinin, zamanı verimli kullanma ve öğrenci katılımı alt boyutlarında olduğu bulunmuştur. Bu bulgu doğrultusunda öğretmenlerin, günlük planlarını düzenlerken zamanı verimli kullanmak için planlarında ayrıntılı bir zaman çizelgesine yer vermelidirler. Bu doğrultuda zümre öğretmenler kurulunda, öğretim yılı başında belirledikleri programların uygulanmasında, zaman ile ilgili olarak ortaya çıkan sorunları dikkate alan raporlar hazırlanmalıdır. Öğretmenlere dönük, zaman yönetimi teknikleri konulu bir hizmet içi eğitim semineri düzenlenmelidir.

Okullarımızda etkin öğrenme yöntemlerinin uygulanmasıyla öğrenci katılımı kendiliğinden en üst düzeye çıkacağı söylenebilir. Öğretmenler, etkin öğrenme teknikleri konusunda hizmet içi eğitimden geçirilmelidirler.

2. Etkili bir sınıf yönetimi için sınıf mevcutları, 25-30 arası bir düzeyde sınırlandırılmalıdır.
3. Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük çevrelerde bulunan okulların

yöneticileri, velilerin, okul ile ilgili etkinliklere daha sık katılmalarını sağlamalıdır..

B-Araştırmacılara

1. Okulların sosyo-ekonomik çevre düzeyinin öğretmenlerin sınıf yönetim becerileri üzerindeki etkileri konulu bir çalışma yapılabilir.
2. Hizmet içi eğitim etkinlikleri değişkeninde önemli bir farklılık

bulunmamıştır. Bundan dolayı hizmet içi eğitim etkinliklerinin etkililik düzeyi araştırılabilir.

3. Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerinde en fazla zaman kaybına neden olan durumların neler olduğu araştırılabilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. (1996) **Etkili Öğrenme ve Öğretme**, İzmir.
- Aksoy, N. (2001) “Sınıf Yönetimi ve Disiplin Modellerinin Değiştiği temel Yaklaşımlar **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, Sayı 25 (7), ss. 9-20.
- Akyol, H. (2000) “Olumlu ve Öğrenmeye Uygun Ortamı Yaratın”, **Sınıf Yönetimi**, Ed: Leyla Küçükahmet, , Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.123-150
- Allen, J.D. (1986) “Classroom Management: Students’ Perspectives, Goals and Strategies”, **American Educational Resource Journal**, 23 (3), ss.437-459.
- Arı; R.; Saban,A. (2000) **Sınıf Yönetimi**, Ceylan Matbaası, Konya.
- Aydın, A. (1998) **Sınıf Yönetimi**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Başar, H. (1994) **Sınıf Yönetimi**, Pegem Yayınları, Ankara.
- Bronson, A. (2001) **Your Classroom, Classroom Arrangement** [http://www. New-teacher.com](http://www.New-teacher.com), 25.06.2001.
- Brophy (1988) “Educating Teachers About Managing Classroom and Students”, **Teaching and Teacher Education**, Vol. 4(1). Ss. 1-18.
- Brophy, J.; Good, T. (1986) “Teacher Behaviour and Student Achievement”, ed. M. Wittrock, **Handbook or Research on Teaching**, McMillan Company.
- Daniel, D.T. (1986) “A Primer On Classroom Discipline”, **Phi Delta Kappan**, May 1986.
- Ebeling, D. (2001) “Teaching to All Learning Styles”, **Education Digest**, Vol.66(7), ss-41-45.
- Erden, M. (1998) **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, İstanbul:Alkım Yayıncılık.
- Glasser, William M. (1995) “The Quality School Teacher” **Kompetenz zur Veraenderung des Unterrichtsverhaltens**, ss.57-68, Europaeisches Weiterbildungsstudium Bildungsmanagement, , Universitaet Koblenz, Landau.
- Gürsel ve Arkadaşları (2002) “Sınıf Yönetimi”, editör: Z. Kaya, Pegem Yayıncılık.
- İpek, C. (1999) “Resmi ve Özel Liselerde Örgütsel Kültür ve Öğretmen Öğrenci İlişkileri”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, Yıl 5, Sayı 19, ss.411-421.
- Jenkins, L. (1988) **Sınıflarda Öğrenmenin İyileştirilmesi**, (çev.) G. Yenersoy, Kalder Yayınları No:118.
- Jones, V.F.; Jones L.S, (1995) **Comprehensive Classroom Management:Creating Positive Learning Environment for All Students**, Boston.
- Labelle, S. (2000) Classroom Management: Classroom Environment”, **Techniques:Connecting Education&Careers**, Sep.2000, Vol.75, Issue 6,3p.
- Lemlech, J.,K. (1988) **Classroom Management**, Longman Inc. Second Edition, New York.
- Mahiroğlu, A. (1996) Teknik Eğitim Fakültesi Mezunlarını İzleme Araştırması, Ankara: Matergen Yayıncılık.
- McNamara, D. (1994) **Classroom Pedagogy and Primary Practise**, Routledge, London.

- Ök, M; Göde, O ve Alkan, V (2000) “İlköğretimde Öğrenci Öğretmen Etkileşimine Sınıf Yönetimi kurallarının Etkisi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı 145, Ocak-Şubat-Mart, ss.20-24.
- Özden, Y (2002) **Sınıf Yönetimi**, Ed. Emin Karip, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.33-71.
- Öztürk, B. (2000) “Sınıf İçi Etkileşim”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, Yıl 6, Sayı 24, Ankara: Pegem Yayıncılık, ss.621-640.
- Öztürk, B. (2002) **Sınıf Yönetimi**, Ed. Emin Karip, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.137-143.
- Paykoç, F. (1997) “Öğretmen İçin Duyuşsal Eğitim”, **Uluslar Arası Dünya Öğretmen Eğitim Konferansları**, , Ankara: M.E.B. Yayınları, ss.112-122.
- Turanlı, A., Yıldırım, A. (2000) “ Sınıf İçi Öğretmen ve Öğrenci Davranışlarının ve Öğrenme Ortamının Bir Öğretmenin İki Değişik Sınıfında Gösterdiği Farklılıklar”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt 25 (118), Ekim, ss.26-31.
- Turanlı, A.; Yıldırım, A. (2000) “Dil Öğretim Sınıflarında Öğrencilerin Öğretmenlerinden Beklediği Sınıf Yönetim Davranışları”, **Eğitim ve Bilim**, Temmuz, Cilt 25(117), Ankara, ss.22-28.
- Ünal, S. (1991) “Eğitim ve Öğretimin Niteliğinin Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü” Eğitimde Nitelik Geliştirme: Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu, Kültür Koleji, İstanbul.
- Wragg, E.C. (1993) **Class Management**, Classroom Skill Series, Published by Routledge, New York.